

Barns stemme ved samlivsbrudd: En kvantitativ studie av barns meninger om egen livssituasjon etter samlivsbrudd

Dina Helene Sunde, Linda Larsen og Maren Sand Helland

Sammendrag

Barn anerkjennes i økende grad som kompetente og meningsbærende aktører med rett til å bli hørt. Studiens formål var å identifisere mønstre for barns meninger om konkrete aspekter ved egen livssituasjon etter foreldres samlivsbrudd, samt å belyse i hvilken grad kjennetegn ved barnet, familien og foreldrekonflikt predikerer hvorvidt barna har dannet seg klare meninger om disse aspektene. Problemstillingene undersøkes med prinsipal komponentanalyse og regresjonsanalyser benyttet på selv-rapport-data fra 503 barn (7–15 år) som deltar i FamilieForSK-studien. Resultatene viser at barn generelt har klare meninger om mange aspekter ved egen livssituasjon etter foreldres samlivsbrudd. Temaer som kontinuitet og åpenhet fremstår som mest betydningsfulle. Barnas opplevelse av foreldrekonflikt hang i liten grad sammen med om barna hadde klare meninger om egen livssituasjon etter foreldres samlivsbrudd. Alder og andre egenskaper ved barnet og familien syntes å ha større betydning.

Nøkkelord: barns meninger, samlivsbrudd, medbestemmelse, deltakelse, foreldrekonflikt, regresjonsanalyse, prinsipal komponentanalyse

Children's voices when parents break up: A quantitative study of children's opinions about their living situation after parental break-up

Abstract

Children are increasingly acknowledged as competent actors with their own opinions and rights to be heard. This study aims to identify emerging patterns in children's opinions about different aspects of their living situation after parental break-up. Further, it aims to shed light on the extent to which characteristics of the child, family and parental conflict, respectively, predicts whether children express clear opinions about these different aspects. A total of 503 children (7–15 years) participated, and principal component analysis and regression analysis was used to address the research questions. Results show that children generally have clear opinions on many aspects of their living situation after parental break-up. Topics like stability and openness appears to be the most important. Children's experience of parental conflict had little to do with whether children had clear opinions about their living situation after parental break-up. Age and other characteristics of the child and the family seemed to have greater significance.

Key words: children's opinions, parental break-up, codetermination, participation, parental conflict, regression analysis, principal component analysis

Innledning

I 2020 opplevde om lag 20 000 barn i Norge at foreldrene skilte lag (SSB 2020a; SSB 2020b). Samlivsbrudd medfører avgjørelser med store konsekvenser for barn, og omtales derfor av FNs barnekomité (2009) som én av omstendighetene hvor det er særlig viktig at barn skal bli hørt. Blant annet for å sikre denne retten, må foreldre i Norge med felles barn under 16 år møte til mekling dersom de flytter fra hverandre. Formålet er å komme fram til gode omsorgsordninger som tar hensyn til og ivaretar barna (Barneloven, 1981). Mekler skal ha fokus på barnets beste og gjøre foreldrene oppmerksomme på barnets rett til å bli hørt (Forskrift om mekling etter ekteskapsloven og barneloven, 2006). I forslaget til ny barnelov, som var ute på høring våren 2021, ble det fremmet flere forslag som hadde til formål å ytterligere sikre at barns rett til å bli hørt ivaretas under og etter foreldres samlivsbrudd, av foreldre, mekler og domstol (NOU 2020: 14).

I dag har vi således en relativt god forståelse av betydningen av å lytte til barn og la dem medvirke i saker som angår dem. Det er imidlertid behov for mer kunnskap om hvordan barns aktørskap i forbindelse med foreldrenes samlivsbrudd best kan ivaretas, og hvilke forutsetninger ulike barn i ulike familier har for å uttrykke meningene sine. Barns stemme viser i denne sammenhengen til at barn er meningsbærende individer som besitter et bredt spekter av ulike uttrykk som meninger, intensjoner og viljer. Denne artikkelen vektlegger barns meninger i betydningen deres oppfatning om og syn på ulike forhold, og hvilke faktorer som henger sammen med om de har dannet seg meninger. Vi bruker besvarelser som et stort utvalg barn har gitt på strukturerte spørsmål om familien og hverdagen sin til å undersøke:

1. *Hvilke mønstre fremtrer når barns meninger om konkrete aspekter ved egen livssituasjon etter foreldres samlivsbrudd undersøkes?*
2. *I hvilken grad predikerer kjennetegn ved barnet, familien og foreldrekonflikt hvorvidt barna har klare meninger om disse aspektene?*

Endrede perspektiver på barndom

Synet på og forståelsen av barn og barndom har forandret seg betydelig de senere tiårene. Endringen representerer et nytt paradigme i synet på barn (Sommer, 2014). Tradisjonelt har forskningsfeltet vært opptatt av barns utvikling, sosialisering og oppdragelse, og betraktet barn som «becomings» ved å vektlegge barns sårbarhet og behov for beskyttelse og omsorg (James, Jenks og Prout, 1998; James og Prout, 1990; Swauger, Castro og Harger, 2017).

På 1990-tallet vokste det imidlertid fram en ny barndomssosiologisk tilnærming som motvekt til tidligere utviklingspsykologiske forståelsesrammer (James, Jenks og Prout, 1998). Fra å ha blitt ansett som sårbare og passive objekter, anerkjente man nå barn som «beings» – som meningsbærende, kompetente og sosiale aktører som ikke bare påvirkes av, men også selv påvirker og former omgivelsene sine (James, Jenks og Prout, 1998; Skivenes og Strandbu, 2006; Alanen, 2014; Swauger, Castro og Harger, 2017). Likevel vektlegger samfunnet i begrenset grad barns vurderinger og meninger fordi barn mangler den vurderingsevnen og erfaringen som voksne besitter (Backe-Hansen og Frønes, 2012). I tråd med en slik dualitet hevder Uprichard (2008) at både barn som «beings» og barn som «becomings» har problematiske sider. Synet på barn som «becomings» er fremtidsorientert, men vektlegger barn som uferdige fremfor kompetente individer. Oppfatningen av barn som «beings» overser derimot fremtidsaspektet. Siden både fortid, nåtid og fremtid er en del av barnet som meningsbærende og kompetent aktør bør man ifølge Uprichard (2008) se barn som både «beings and becomings». Barn besitter med andre ord kompetanse til å engasjere seg i egen utviklingsprosess. Forandringen i forståelsen av barn har fremmet en anerkjennelse av barnet som en aktiv medskaper i eget liv, og er avgjørende for dagens rådende føringer om at barn kan og bør høres i saker som angår dem.

Barnet som selvstendig rettssubjekt

I tråd med det nye synet på barndom anerkjenner dagens samfunn barn som aktive og sosiale aktører (Skivenes og Strandbu, 2006; Ask og Kjeldsen, 2015). Med FNs konvensjon om barns rettigheter har barnets stilling som selvstendig rettssubjekt blitt klargjort (Sandberg, 2016). Det har medført at barn ikke bare har rettigheter knyttet til utvikling, informasjon og beskyttelse, men også til deltakelse. Barns rett til deltakelse og medbestemmelse er juridisk forankret i konvensjonens artikkel 12 om barns rett til å bli hørt (Barnekonvensjonen, 1989). Det anses som helt sentralt i anerkjennelsen av barn som selvstendige individer at barn skal ha rett til å uttale seg i saker som berører dem (Sandberg, 2016). Ifølge Sandberg (2016) inkluderer medbestemmelsesretten det at barnet får uttale seg, men også at det som ytres skal lyttes til og tas hensyn til. Spørsmål som gjelder barn skal med andre ord avgjøres med påvirkning fra barna selv, og ikke over hodet på dem.

Barns status som kompetente aktører og forandringen i synet på barn har gjort seg gjeldende både i norsk og internasjonal lovgivning og rettspraksis ved å sette barns medbestemmelse på dagsordenen. I Norge har dette blant annet fått betydning for hvordan en forholder seg til barn i forbindelse med samlivsbrudd, særlig gjennom ordningen med obligatorisk mekling for foreldre som flytter fra hverandre. Selv om mekler skal ha fokus på barnets beste og gjøre foreldrene oppmerksomme på barnets rett til å bli hørt (Forskrift om mekling etter ekteskapsloven og barneloven, 2006) anses ikke dette som tilstrekkelig for å sikre barns medvirkning, og det er et uttalt mål at andelen barn som inviteres med i meklingen skal økes. I 2019 var denne andelen på 25 % (Bufdir, 2021). Barns rett til medvirkning og deres mulighet for deltakelse i prosessen rundt foreldres samlivsbrudd er ytterligere løftet fram i forslaget til ny barnelov som var ute på høring våren 2021 (NOU 2020: 14). Barns deltakelse kan være en bidragende faktor til raskere og

bedre konfliktløsning (NOU 2019: 20), men Barnelovsutvalget vektlegger også barnets rett til å bli hørt uavhengig av betydningen dette har for å opplyse saken (NOU 2020: 14).

Det juridiske ansvaret for å ivareta barns uttalerett ligger hos foreldrene. Det har imidlertid blitt diskutert hvorvidt foreldrene er de beste til å høre barna i forbindelse med samlivsbrudd når de selv har egne interesser å ivareta (Strandbu og Thørnblad, 2015). Det kan være vanskelig for foreldrene å skille mellom egne ønsker og behov på den ene siden, og barnets på den andre (Bufdir, 2019; Sandberg, 2016). Barn har gjerne andre prioriteringer og behov enn voksne (Marschall og Grumløse, 2019). Ifølge Thørnblad, Strandbu og Salamonsen (2019) rapporterer meklere om at foreldrene får en annen innsikt i barnets tanker og reaksjoner på skilsmissem når barna involveres i meklingen. Gjennom arbeid med barn som opplever samlivsbrudd har man sett at det er flere temaer som går igjen som betydningsfulle for barn når foreldrene skiller seg. En del barn har tanker og meninger om praktiske eller materielle forhold som hva som skjer med hjemmet, tingene deres, hvor de skal flytte, eller om de må bytte skole (Jonassen, 2018). Mange barn synes også at det er godt å snakke om de vanskelige følelsene som kan oppstå i forbindelse med et samlivsbrudd og tiden etterpå (Strandbu, Thørnblad og Handegård, 2016). En kvalitativ studie gjort av Strandbu og Thørnblad (2015) undersøkte hva barn syntes var viktig å formidle til foreldrene sine da de var med i mekling. Et mangfold av temaer viste store kontraster i hva som ble vektlagt, og barnas opplevelser av familieendringen var ifølge forfatterne ofte i utakt med foreldrenes oppfatninger. Dette understreker betydningen av å øke kunnskapsgrunnlaget om hvilke temaer barn oftest danner seg meninger om, og hvilke betingelser som må ligge til rette for at barn skal kunne danne seg klare meninger om avgjørelser som angår dem.

Mange barn ønsker selv å være aktive aktører i beslutningsprosesser som angår dem.

Ifølge en studie gjort av Smith, Taylor og Tapp (2003) ønsket barn med foreldre som skulle flytte fra hverandre at foreldrene lyttet til barnets ønsker og behov. Barn som har fått delta i meklings rapporter i hovedsak om positive erfaringer og anbefaler også andre barn å delta (Strandbu, Thørnblad og Handegård, 2016). En bør likevel ikke utelukke at enkelte barn kan oppleve ubehag ved å uttale seg. Selv om barn har rett til å bli hørt, er de ikke pliktig til å uttale seg. Det følger av barnekonvensjonens artikkel 12 at barn skal få uttale seg fritt, og i det ligger det at barn selv kan velge om de ønsker å uttale seg (Sandberg, 2016). I noen situasjoner, som for eksempel ved store konflikter mellom foreldrene, kan mange barn oppleve det som utfordrende å dele meningene sine. Ifølge Sandberg (2016) kan barn foretrekke å la være å uttrykke meningene sine om for eksempel bosted etter skilsmisse dersom barnet opplever en lojalitetskonflikt overfor foreldrene. Barnet kan også grue seg for hva som vil skje dersom dets meninger etterkommes, og man blir stående med en opplevelse av ansvar for utfallet (Haugli, 2004; Ulvik, 2009). Flere studier viser imidlertid at barn gjerne ønsker å uttrykke meningene sine og bli hørt i saker som angår dem (Birnbaum og Saini, 2013), men at de ikke ønsker å stå ansvarlige for beslutningene som tas (Cashmore og Parkinson, 2008). Her er det samfunnets oppgave å avbalansere barns rett til å bli hørt mot deres rett til beskyttelse fra overlast eller mot å føle et press til å danne seg en klar mening om aspekter de ikke har ønske eller forutsetninger for å ha dannet seg meninger om. I en slik avveining er det viktig med kunnskap om hvordan barn typisk forholder seg til ulike aspekter ved sin livssituasjon; hvilke aspekter barn i ulike situasjoner vanligvis har meninger om, hvilke aspekter det er mindre vanlig å ha dannet seg en mening om, og under hvilke betingelser barn danner seg egne meninger.

Ifølge både norsk og internasjonalt lovverk skal barns meninger tillegges økende vekt i tråd med deres alder og modenhet (Barneloven,

1981). Det ligger imidlertid ingen føringer i lovverket om hvilke konkrete aspekter ved barnets hverdag barn i ulike aldersgrupper skal uttale seg om, og vi vet lite om hvorvidt barn vektlegger ulike aspekter sterkere eller svakere med økt alder. Denne studien gir oss muligheten til å undersøke nettopp dette.

Barns aktørskap ved foreldrekonflikt

Foreldrekonflikt er utbredt i forbindelse med samlivsbrudd, og familievernnet mottar stadig flere såkalte høykonfliktsaker (Bufdir, 2019). Det er veldokumentert at foreldrekonflikt kan anses som en risikofaktor for mistilpasning hos barn (Harold og Sellers, 2018). Dette er særlig gjeldende dersom foreldrene har vedvarende og store konflikter som barna trekkes inn i (Rød, Ekeland og Thuen, 2008). Foreldre med store konflikter seg imellom kan også bli mindre lydhøre for barns meninger, særlig dersom disse går på tvers av deres interesser. Ifølge Sandberg (2016) kan det være vanskelig for foreldre å ta imot barns følelser når de må håndtere egne følelser og behov i en krevende situasjon som samlivsbrudd kan være. I tråd med dette fant Sturge-Apple, Davies og Cummings (2006) sammenhenger mellom konfliktatferd som fiendtlighet og tilbaketrekning i spillet mellom foreldrene, og redusert emosjonell tilgjengelighet for barna. Slike mekanismer kan bidra til at barn som opplever mye foreldrekonflikter i mindre grad gjør seg opp meninger om ulike aspekter ved deres livssituasjon, kanskje fordi de på ulike måter har erfart at meningene deres ikke kan uttrykkes eller vil bli tillagt vekt.

Ulike posisjoner barn inntar i møte med foreldrekonflikter kan hindre dem i å kunne uttrykke sine meninger fritt. I tråd med perspektivet om barn som aktører i eget liv, har flere studier de siste årene lagt et viktig grunnlag for å forstå hvordan barn aktivt posisjonerer seg i møte med vedvarende foreldrekonflikter etter et samlivsbrudd. Stokkebekk og kollegaer (2019) beskriver tre ulike posisjoner barn kan innta i møte med foreldrekonflikter, der de enten

aktivt involverer seg for å bidra til å skape balanse i familien («keeping balance»), tar aktivt avstand fra konflikten eller en av foreldrene («keeping distance»), eller fokuserer på livet utenfor familien eller konflikten («keeping on with life»). Disse posisjonene kan tenkes å på ulike måter henge sammen med hvorvidt barn formidler meningene sine. Rejmer og Bergman (2019) fant i sin studie om barns stemme og medvirkning i omsorgstviser at noen barn uttrykker meninger om eksempelvis bosted og grad av kontakt med den enkelte forelder. Videre fant de at andre barn som lever under høykonflikt derimot formidler at det kan være utfordrende å uttrykke meningene sine til foreldrene eller at de ikke vet hva de vil. I tråd med Vis og Thomas (2009) viser det at barn kan ha behov for å bli hørt ved flere anledninger i en prosess og ikke bare ved et enkelt tilfelle. Vi vet imidlertid lite om i hvilken grad barns opplevelse av foreldrekonflikt henger sammen med hvorvidt de har utviklet og uttrykker klare meninger i forbindelse med foreldres samlivsbrudd.

Metode

Studien er basert på data fra FamilieForSK-studien ved Folkehelseinstituttet. FamilieForSK-studien har som mål å bidra til økt kunnskap om hvordan foreldrekonflikt og andre forhold i og rundt familien henger sammen med barns trivsel og utvikling. Prosjektet er godkjent av Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (prosjektnummer 2017/143). Se Folkehelseinstituttets nettsider (Folkehelseinstituttet, 2021) for mer informasjon om FamilieForSK-studien.

Deltakere

Utvalget i denne studien består av 503 barn i alderen 7–15 år med en gjennomsnittsalder på 10,36 år (SD = 2,36). Av disse er 53,7 % jenter og 72,0 % har søsken. De fleste barna kommer fra familier der foreldrene bor fra hverandre (89,9 %), mens et fåtall oppgir at foreldrene fortsatt bor sammen, men skal flytte fra hver-

andre (10,1 %). Foreldrene fikk invitasjon og samtykket til deltakelse i studien i forbindelse med at de møtte til mekling ved ett av 37 familievernkontorer. Begge foreldrene måtte samtykke dersom barnet skulle delta. Barna kunne også velge selv om de ville delta eller ikke, og fikk alderstilpasset informasjon om studien. Besvarelsene til barna over 12 år ble innhentet som et elektronisk spørreskjema sendt til e-post eller mobil. Barna i alderen 7–11 år ble intervjuet av trenede intervjuere, og besvarte det strukturerte spørreskjemaet muntlig.

Måleinstrumenter og statistiske analyser

Barns meninger om egen livssituasjon

Aspekter ved barns livssituasjon etter samlivsbrudd (ABLS) er en egenkonstruert skala med 18 spørsmål som skal fange opp hvorvidt barn har dannet seg meninger om ulike aspekter ved egen livssituasjon etter samlivsbrudd. Et eksempel på spørsmål er «At jeg kan få fortsette på den samme skolen». Barna kan svare enten «sånn vil jeg ha det», «sånn vil jeg ikke ha det», «ikke så viktig for meg» eller «vet ikke/ikke aktuelt». Spørsmålene ble utviklet basert på samarbeid med familierapeut Gjertrud Jonassen og med inspirasjon fra den kvalitative forskningen som prosjektet Høring av barn i mekling genererte (se f.eks. Strandbu og Thørnblad, 2015). Svarkategoriene «sånn vil jeg ha det» og «sånn vil jeg ikke ha det» vurderte vi som et uttrykk for at barnet hadde dannet seg en klar mening om det aktuelle aspektet (kodet 1), mens «ikke så viktig for meg» og «vet ikke/ikke aktuelt» ble vurdert som en ikke klar mening (kodet 0). Vi har valgt å benevne besvarelsene som klare og ikke klare meninger da vi også anerkjenner besvarelsen «vet ikke» som en form for mening selv om den ikke er like distinkt.

Foreldrekonflikt

Barnas opplevelse av foreldrekonflikt målte vi med delskalaene Konfliktintensitet og

Triangulering fra den norske kortversjonen av Children's Perception of Interparental Conflict Scale (CPIC; Holt *et al.*, 2019). Eksempler på spørsmål er «Foreldrene mine blir virkelig sinte når de krangler» (intensitet) og «Jeg føler meg fanget i midten når foreldrene mine krangler» (triangulering) som besvares på en skala fra 0 (stemmer ikke) til 3 (stemmer helt). I tillegg benyttet vi en egenkonstruert skala for å måle barnas opplevelse av Konfliktfrekvens med spørsmål som for eksempel «Har du i løpet av det siste året opplevd at foreldrene dine kranglet eller hadde høylytte diskusjoner», besvart på en skala fra 0 (aldri) til 3 (hele tiden). I analysene benyttet vi gjennomsnittsskårer for hver av skalaene. Indre reliabilitet målt med Cronbachs alfa-koeffisient var henholdsvis $\alpha = ,76$, $\alpha = ,72$ og $\alpha = ,84$ for de tre skalaene.

Bakgrunnsvariabler

Vi anvendte bakgrunnsvariablene barnets alder, kjønn (1 = gutt, 0 = jente), om barnet har søsken (1 = har søsken, 0 = har ikke søsken), og bostatus (1 = foreldrene bor fra hverandre, 0 = foreldrene bor sammen, men skal flytte fra hverandre).

Analysér

Samtlige analyser ble gjennomført med SPSS versjon 26. Frekvensanalyser og prinsipal komponentanalyse (PCA) ble benyttet for å identifisere mønstre for barnas meninger om de ulike aspektene ved deres livssituasjon (problemstilling 1). Det overordnede målet med en PCA er å kategorisere et større sett variabler til et mindre sett prinsipalkomponenter (eller underliggende latente faktorer), og egner seg derfor godt til å identifisere mønstre i data-sett. Videre ble regresjonsanalyser benyttet for å undersøke i hvilken grad kjennetegn ved barnet, familien og foreldrekonflikt predikerte hvorvidt barna hadde klare meninger om de ulike aspektene (problemstilling 2).

Styrker og svakheter

Det er et sprik mellom samfunnets vektlegging

av barn som kompetente og meningsbærende aktører og den forskningsbaserte kunnskapen om mønstre og forutsetninger for barns aktørskap. FamilieForSK-prosjektet gjør det mulig å utforske dette feltet mer grundig i en norsk kontekst. Videre skiller denne studien seg ut som et kvantitativt bidrag i et ellers kvalitativt preget felt.

Studien har noen metodiske svakheter som bør belyses. For det første kan de ulike metodene som ble brukt for datainnsamling ha påvirket svarmønstrene. Det kan tenkes at barna som ble intervjuet lettere ble preget av sosial ønskeverdigheitsbias siden de besvarte spørsmålene direkte til en intervjuer, og at de dermed har svart annerledes enn de eldre barna som svarte via spørreskjemaer. Dette kan ha hatt innvirkning på alderseffektene i studien. For det andre ble skalaen ABLs spesifikt konstruert i forbindelse med datainnsamlingen til FamilieForSK-studien, og den har derfor ikke blitt validert i en tilsvarende kontekst tidligere. PCAen på denne skalaen var eksplorativ med formål å identifisere mønstre i et tidligere lite studert felt. Hensikten var å forstå strukturen på datamaterialet, og ikke nødvendigvis finne frem til reliable subskalaer. Det er således et verdifullt bidrag til feltet at denne studien presenterer teoretisk meningsfulle temaer som angår og er viktige for barn i forbindelse med et samlivsbrudd.

Resultater

Frekvensanalyser og PCA (prinsipal komponentanalyse) ble brukt til å besvare første forskningsspørsmål og til å identifisere hvilke mønstre som fremtrer når barns meninger om konkrete aspekter ved egen livssituasjon etter foreldres samlivsbrudd undersøkes. Tabell 1 og 2 viser resultatene av disse analysene. Tabell 1 viser frekvensfordelingen av barnas besvarelser på ABLs (Aspekter ved barns livssituasjon etter samlivsbrudd), og er rangert fra høyeste til laveste totale prosentandel under kategorien «Klar mening». Kolonne to med overskriften *n* viser til hvor mange barn som

har besvart hvert enkelt spørsmål, mens kolonnene til høyre viser fordelingen av disse besvarelsene på de fire svarkategoriene. Resultatene viser først og fremst at majoriteten av barna uttrykker klare meninger om en rekke spørsmål som omhandler egen livssituasjon etter foreldrenes samlivsbrudd. På mange av spørsmålene består en betydelig andel av de klare meningene av besvarelsen «Sånn vil jeg ha det» og barna uttrykker med andre ord tydelig hvordan de vil at ulike forhold skal være.

Tabell 2 viser resultatene fra den prinsipale

komponentanalysen som ble brukt for å finne en mulig kategorisering av de ulike aspektene undersøkt med ABLs. Ett spørsmål («At jeg er med på å bestemme hvor jeg skal bo») ble ikke inkludert i denne analysen da vi anså spørsmålet som en egen komponent som omhandlet aktørskap mer direkte, og den ble derfor navngitt *Medbestemmelse*. I tillegg ble to andre spørsmål («At jeg bor på samme sted som søsknene mine» og «At mamma og pappa blir enige om hvordan jeg skal ha det») ekskludert etter innledende analyser da disse ikke inngikk i en meningsfull komponent. Analysen

Tabell 1 Frekvensanalyse av barnas besvarelser på Aspekter ved barns livssituasjon etter samlivsbrudd (ABLS) rangert fra høyeste til laveste totale prosentandel under kategorien «Klar mening»

Spørsmål	n	Klar mening		Ikke klar mening	
		Sånn vil jeg ha det	Sånn vil jeg ikke ha det	Ikke så viktig for meg	Vet ikke/ ikke aktuelt
At jeg kan treffe vennene mine både når jeg bor hos mamma og hos pappa	501	457 (91,2%)	3 (0,6%)	26 (5,2%)	15 (3,0%)
At jeg kan få fortsette på den samme skolen	501	434 (86,6%)	10 (2,0%)	39 (7,8%)	18 (3,6%)
At jeg kan gå på de aktivitetene jeg liker uansett hvem jeg er hos	502	438 (87,3%)	3 (0,6%)	31 (6,2%)	30 (6,0%)
At jeg kan bestemme like mye over lekene og tingene mine som før	502	411 (81,9%)	6 (1,2%)	49 (9,8%)	36 (7,2%)
At det er greit at jeg viser at jeg er sint for noe av det mamma og pappa har bestemt	496	378 (76,2%)	13 (2,6%)	56 (11,3%)	49 (9,9%)
At det er greit at jeg viser at jeg er lei meg for noe av det mamma og pappa har bestemt	501	376 (75,0%)	16 (3,2%)	63 (12,6%)	46 (9,2%)
At mamma og pappa kan være sammen på forskjellige aktiviteter jeg er med på (f.eks. fotballkamper, skoleavslutninger eller oppvisninger)	502	372 (74,1%)	16 (3,2%)	88 (17,5%)	26 (5,2%)
At jeg kan snakke om mamma når jeg er hos pappa, eller omvendt	501	363 (72,5%)	16 (3,2%)	85 (17,0%)	37 (7,4%)
At mamma og pappa kan være sammen når vi feirer jul og bursdager	499	336 (67,3%)	40 (8,0%)	85 (17,0%)	38 (7,6%)
At jeg bor like mye hos mamma og pappa	502	307 (61,2%)	69 (13,7%)	84 (16,7%)	42 (8,4%)
At jeg bor mest hos mamma	501	130 (25,9%)	228 (45,5%)	81 (16,2%)	62 (12,4%)
At jeg er med på å bestemme hvor jeg skal bo	503	330 (65,6%)	20 (4,0%)	118 (23,5%)	35 (7,0%)
At mamma og pappa bor nærme hverandre	502	322 (64,1%)	22 (4,4%)	127 (25,3%)	31 (6,2%)
At jeg bor mest hos pappa	501	42 (8,4%)	275 (54,9%)	103 (20,6%)	81 (16,2%)
At jeg kan ha de samme lekene og tingene hos mamma og pappa	503	224 (44,5%)	31 (6,2%)	213 (42,3%)	25 (7,0%)
At de samme reglene gjelder hos både mamma og pappa	503	196 (39,0%)	53 (10,5%)	211 (41,9%)	43 (8,5%)

Tabell 2 Roterte komponentladninger fra prinsipal komponentanalyse av Aspekter ved barns livssituasjon etter samlivsbrudd (ABLS)

Spørsmål	Bosteds- ordning	Åpenhet	Kontinuitet	Foreldre- samarbeid	Rammer
At jeg bor mest hos pappa	,91				
At jeg bor mest hos mamma	,84				
At jeg bor like mye hos mamma og pappa	,53				
At det er greit at jeg viser at jeg er lei meg for noe av det mamma og pappa har bestemt		,82			
At det er greit at jeg viser at jeg er sint for noe av det mamma og pappa har bestemt		,81			
At jeg kan snakke om mamma når jeg er hos pappa, eller omvendt		,51			,43
At jeg kan gå på de aktivitetene jeg liker uansett hvem jeg er hos			,75		
At jeg kan treffe vennene mine både når jeg er hos mamma og hos pappa			,66		
At jeg kan få fortsette på den samme skolen			,61		
At mamma og pappa kan være sammen når vi feirer jul og bursdager				,73	
At mamma og pappa bor nærme hverandre				,66	
At mamma og pappa kan være sammen på forskjellige aktiviteter jeg går på (f.eks. fotballkamper, skoleavslutninger eller oppvisninger)				,60	
At jeg kan ha de samme lekene og tingene mine hos mamma og pappa					,78
At jeg kan bestemme like mye over lekene og tingene mine som før					,56
At de samme reglene gjelder hos både mamma og pappa					,47
Eigenverdier	1,86	1,79	1,57	1,53	1,48
% av varians	12,39	11,91	10,47	10,18	9,83

Notat. Spørsmålet «At jeg kan snakke om mamma når jeg er hos pappa, og omvendt» krysslader på prinsipalkomponentene Åpenhet og Rammer, men er tillagt førstnevnte komponent med størst ladning.

med de øvrige 15 spørsmålene resulterte i fem prinsipalkomponenter eller kategorier navngitt som *Bostedsordning*, *Åpenhet*, *Kontinuitet*, *Rammer*, og *Foreldresamarbeid*. Aspektene som man av tabell 1 kan se at barna i størst grad uttrykte klare meninger om falt innunder kategoriene Kontinuitet og Åpenhet. De aspektene som barna uttrykte mindre klare meninger om i tabell 1 falt innunder kategorien Rammer. For å besvare andre forskningsspørsmål og

undersøke i hvilken grad karakteristikk ved barnet, familien og foreldrekonflikt predikerer hvorvidt barna uttrykker klare meninger om konkrete aspekter ved egen livssituasjon etter foreldrenes samlivsbrudd brukte vi regresjonsanalyser. Aspektene som ble undersøkt baserte seg på resultatene fra første forskningsspørsmål og PCAen, det vil si, vi utførte separate trinnvise regresjonsanalyser for hver av de seks aspektene: *Medbestemmelse*, *Bostedsordning*,

Tabell 3 Standardiserte regresjonskoeffisienter (β) som undersøker sammenhengen mellom prediktorvariabler og barnas meninger om aspekter ved egen livssituasjon etter samlivsbrudd

	Barnas meninger om aspekter ved egen livssituasjon etter samlivsbrudd					
Prediktorvariabler	Medbestemmelse	Bostedsordning	Kontinuitet	Åpenhet	Rammer	Foreldre-samarbeid
Trinn 1						
Frekvens	,160*	-,062	-,156*	-,015	,147*	-,083
Intensitet	-,141*	,053	,121	-,045	-,086	,110
Triangulering	,029	-,006	-,108	-,022	,080	,013
R ²	,019	,003	,031	,005	,024	,008
F	2,505	,345	4,112	,615	3,252	1,064
p	,059	,793	,007	,605	,022	,364
Trinn 2						
Frekvens	,056	-,010	-,198**	-,066	,140*	-,040
Intensitet	-,068	,006	,146*	-,002	-,074	,069
Triangulering	,003	-,012	-,118*	-,033	,081	,022
Alder	,233**	-,166**	,093	,142**	,026	-,123*
Kjønna	-,077	-,065	-,086	-,013	,090	-,058
Søskenb	-,112*	-,070	-,014	-,022	-,027	,049
Bostatusc	,035	,002	,041	-,007	-,042	,053
R ²	,098	,033	,050	,025	,035	,030
ΔR^2	,079	,030	,019	,020	,010	,022
ΔF	8,463	3,014	1,902	1,976	1,031	2,170
p	,000	,018	,109	,097	,391	,072

Notat. a Gutt = 1, jente = 0. b Har søsken = 1, har ikke søsken = 0. c Skal flytte fra hverandre = 1, bor ikke sammen = 0.

β = standardiserte koeffisienter (stigningstall) som indikerer den gjennomsnittlige økningen i utfallsmålet (f.eks. Medbestemmelse) per standardavvik enheter økning i prediktorvariabelen (f.eks. Frekvens); R² = multipl korrelasjonskoeffisient som indikerer hvor mye av variasjonen i utfallsmålet er forklart av modellens prediktorvariabler; ΔR^2 = endring i R² fra Trinn 1 til Trinn 2; ΔF = endring i F fra Trinn 1 til Trinn 2. * = $p < ,05$. ** = $p < ,01$.

Kontinuitet, Åpenhet, Rammer og Foreldre-samarbeid. Tabell 3 viser de samlede resultatene fra de trinnvise regresjonsanalysene.

I trinn 1 inkluderte vi kun de ulike konflikt-aspektene som prediktorer. Her viste regresjonsanalysene en signifikant positiv sammenheng der høyere Konfliktfrekvens hang sammen med at barna var mer tilbøyelige til å ha klare meninger innenfor kategoriene Medbestemmelse og Rammer, og en signifikant negativ sammenheng der lavere Konfliktfrekvens hang sammen med at barna var mer tilbøyelige til å ha klare meninger om Kontinuitet. Konfliktintensitet hadde en signifi-

kant negativ sammenheng med hvorvidt barna hadde klare meninger om Medbestemmelse. Barn har altså i mindre grad klare meninger om temaer innenfor kategorien Medbestemmelse når intensiteten på foreldrekonflikten er høy. I trinn 1 var imidlertid kun to av modellene totalt sett signifikante (Kontinuitet og Rammer), og en bør derfor tillegge enkeltsammenhengene vi fant i tilknytning til Medbestemmelse mindre vekt. Det var ingen signifikante sammenhenger mellom Triangulering og hvorvidt barn har klare meninger om noen av temaene. I trinn 2 var også kun to av modellene totalt sett signifikante (Medbestemmelse og

Bostedsordning), og det er derfor først og fremst disse som bør tillegges vekt. De øvrige modellene bør en i mindre grad feste lit til ettersom disse totalt sett ikke var signifikante. Når bakgrunnsvariablene ble tatt med forsvant de signifikante sammenhengene mellom konfliktaspektene og barns meninger om Medbestemmelse. Sammenhengene mellom Konfliktfrekvens og barns meninger om Kontinuitet og Rammer forble signifikante, og den svake sammenhengen mellom Triangulering og barns meninger om Kontinuitet var signifikant i denne modellen. Modellen viser også en signifikant positiv sammenheng mellom Konfliktintensitet og barns meninger om Kontinuitet. Det vil si at barn i større grad har klare meninger om Rammer og i mindre grad klare meninger om Kontinuitet når foreldrekonflikt forekommer hyppig. Ved høy grad av triangulering har barn i mindre grad klare meninger om Kontinuitet, mens barn i større grad har klare meninger om Kontinuitet når intensiteten på foreldrekonflikten er høy. I trinn 2 fremkom også en signifikant positiv sammenheng mellom Alder og barns meninger om Medbestemmelse og Åpenhet, samt signifikante negative sammenhenger mellom Alder og barns meninger om Bostedsordning og Foreldresamarbeid. Eldre barn har altså i større grad klare meninger om Medbestemmelse og Åpenhet, mens yngre barn har i større grad klare meninger om Bostedsordning og Foreldresamarbeid. Barn som hadde søsken hadde i mindre grad klare meninger om Medbestemmelse enn barn uten søsken. Vi understreker at samtlige effektstørrelser var svake. Studien fant ingen sammenhenger mellom barns Kjønn eller Bostatus og hvorvidt de har klare meninger om noen av temaene.

Diskusjon

Formålet med denne studien var å fremme kunnskap om barns aktørskap ved å undersøke mønstre for hva barn selv fremhever som viktig i forbindelse med foreldres samlivsbrudd

og hvilke faktorer som henger sammen med at barn har klare meninger om egen livssituasjon. Majoriteten av barna hadde klare meninger om en rekke spørsmål vedrørende egen livssituasjon etter foreldrenes samlivsbrudd. Funnene tyder også på at foreldrekonflikter i liten grad har betydning for hvorvidt barn har dannet seg klare meninger.

Størst andel av barna hadde klare meninger innenfor temaet kontinuitet. Barna opplevde det som spesielt viktig at de kunne fortsette å treffe vennene sine, gå på de samme aktivitetene, og fortsette på den samme skolen selv om foreldrene flyttet fra hverandre. Funnene understøtter funn fra den kvalitative studien Høring av barn i mekling (Strandbu og Thørnblad, 2015) hvor mange av barna også uttrykte klare ønsker om kontinuitet. Sammenfallet peker på et behov for at viktige områder ved barnets miljø holdes stabilt og vedvarende når hverdagslivet i hjemmet endres.

En relativt stor andel av barna svarte bekrefteende på at det var viktig for dem å kunne vise følelser hjemme og at disse aksepteres. I motsetning til hva vi kunne forventet ut fra tidligere litteratur på feltet (f.eks. Sturge-Apple, Davies og Cummings, 2006; Sandberg, 2016) fant vi ingen signifikante sammenhenger mellom de ulike konfliktaspektene og barns meninger om åpenhet, noe som tyder på at dette er et sterkt ønske hos barna uavhengig av foreldrenes konfliktnivå. Resultatene antyder imidlertid at eldre barn i større grad har klare meninger om åpenhet i familien. Jo eldre barna er, desto viktigere ser det ut til å være at de kan vise at de er sinte eller lei seg for noe foreldrene bestemmer, og at de kan snakke om den ene forelderen til den andre. Dette kan også handle om økt bevissthet og erfaringsgrunnlag hos eldre barn, som gjør dem mer bevisste på betydningen av slik åpenhet.

Medbestemmelse ble ansett som et spesielt viktig tema siden det berører barns medbestemmelsesrett mer direkte gjennom valg av bosted. Selv om flest barn ønsket å være med

på å bestemme hvor de skal bo (65,6 %), og at ønsket om medbestemmelse økte med alderen, var det likevel en betydelig andel som mente at det ikke er så viktig for dem (23,5 %). I tråd med Cashmore og Parkinson (2008) sine funn kan det tenkes at barna vegrer seg for å bli ansvarliggjort for beslutningen. På en annen side er det kun et fåtall av barna (4 %) som klart uttrykker at de ikke ønsker å være med og bestemme hvor de skal bo. Dette kan tyde på at fravær av sterke meninger her også kan være et uttrykk for at barna har tillit til at foreldrene vil treffe en beslutning om bostedsordning som tar hensyn til barnas ønsker og behov. Et viktig budskap blir dermed at det nettopp er så mange som en tredjedel av barna i vårt utvalg som ikke uttrykte noe klart ønske om å delta direkte i avgjørelsen om bostedsordning, uten at de viste noen klar motstand mot muligheten for en slik medbestemmelse.

Også i relasjon til temaet medbestemmelse er det viktig å merke seg at vi ikke fant noen entydige sammenhenger med foreldrenes konfliktnivå, og at sammenhengene ikke lenger var signifikante når vi tok høyde for barnas alder og andre bakgrunnsvariabler. Dette utvider kunnskapen fra tidligere norske studier hvor man har studert barn som står i store konflikter og sett at disse barna kan synes det er vanskelig å uttrykke klare meninger om bosted grunnet lojalitet til foreldrene (Rød, Ekeland og Thuen, 2008) eller at de kan ha inntatt en aktiv posisjon der de prøver å unngå konfliktfylte tema eller definerer disse som mindre viktige for seg (Stokkebekk *et al.*, 2019). Denne studien utvider kunnskapen fra disse studiene ved å vise at barn kan være like tilbøyelige til å danne seg meninger og ønske medbestemmelse uavhengig av foreldres konfliktnivå, og at de dilemmaene man har beskrevet at barn i høykonflikt kan stå i også kan gjøre seg gjeldende for barn der foreldrene har mindre konfliktfylte samlivsbrudd.

Aspektene som barna uttrykker minst klare meninger om falt innenfor temaet rammer, som det å kunne bestemme like mye over

lekene og tingene sine hos begge foreldre og at de samme reglene gjelder hos begge foreldrene. Når hverdagen skal struktureres etter en skilsmisse forsøker man gjerne å gjenskape hverdagens rammer og rutiner (Marschall og Grumløse, 2019). Dersom barnet står i en lojalitetskonflikt mellom foreldrene kan det oppleves utfordrende å si noe om hvilke rutiner den ene eller den andre forelderen skal ha hjemme hos seg. Det kan på en annen side være slik at barn forstår at foreldrene er ulike. Dersom de fint klarer å forholde seg til ulik praksis i hjemmene har de kanskje heller ikke så klare meninger om temaet. Regresjonsanalysene indikerte imidlertid at barn som opplever hyppigere konflikter har noe sterkere meninger om rammer. Dette antyder at tydelige rammer som er gjenkjennelige i begge hjem blir viktigere for barn dersom de lever med hyppige foreldrekonflikter, mens barn som i mindre grad opplever konflikter mellom foreldrene kanskje har større grad av tillit til at ulike rammer og regler ikke bunner i grunnleggende uenighet mellom foreldrene om barnas behov.

Det er overraskende at foreldrekonflikter ikke spilte en større rolle for hvorvidt barna hadde klare meninger om de ulike aspektene ved egen livssituasjon, og at det ikke tegner seg noen klare mønstre for disse sammenhengene. Det er veldokumentert i fagfeltet at foreldrekonflikt kan virke uheldig på barn (Harold og Sellers, 2018). Dermed var det rimelig å anta at hyppighet av og intensitet på foreldrekonflikt, samt opplevelse av triangulering ville påvirke hvorvidt barna har klare meninger. Resultatene viste imidlertid små sammenhenger og disse gikk like ofte i retning av at konflikter medførte klare meninger som at de medførte mindre klare meninger hos barna. Hovedfunnet er dermed at konfliktaspektene i liten grad er relatert til barnas uttrykk for meningene sine. Dette understreker betydningen av aktørskap som en viktig drivkraft hos barn og betydningen av at barn må gis muligheten til å uttrykke sine synspunkter uavhengig av foreldrenes konflikter.

Barnas alder skilte seg ut som en viktig forklaringsvariabel for hvorvidt barna hadde klare meninger om flere av temaene. Jo eldre barna var, desto mer sannsynlig var det at de hadde klare meninger om medbestemmelse og åpenhet. Helt konkret antyder dette at eldre barn er mer opptatt av muligheten for innflytelse over hverdagen sin. Barna hadde i mindre grad klare meninger om bostedsordning og foreldresamarbeid jo eldre de var. Dette er interessant ettersom de uttrykte det motsatte vedrørende medbestemmelse. De motstridende funnene kan skyldes medbestemmesaspektet: ungdom ønsker kanskje en mer åpen avtale med foreldrene om bosted som gjør dem fleksible til å veksle mer som de vil. Med en slik type avtale besitter ungdommen en vesentlig større grad av medbestemmelse. Parkinson, Cashmore og Single (2005) fant at ungdommer faktisk er mer fornøyde med bostedsordningen sin etter foreldrenes skilsmisse når de kan møte samværsforelderen sin når de selv vil. Ungdomstiden er for øvrig en periode hvor mange i større grad løsriver seg fra foreldrene, og for de eldste barna vil det dermed kanskje ikke være så viktig hvem av foreldrene de bor mest eller minst hos.

Resultatene viste ingen sammenhenger mellom bostatus og hva barna hadde klare meninger om. Det at barn av foreldre som er i ferd med å flytte fra hverandre i like stor grad har meninger som barn som har bodd i to hjem en stund antyder at barns meninger er pålitelige og at de raskt danner seg oppfatninger om hva som vil være viktig for dem når de står foran en stor endring i livet. Det underbygger betydningen av at de bør høres både under og etter foreldres samlivsbrudd.

Implikasjoner og fremtidig forskning

Kunnskap fra denne studien forteller oss at barn i stor grad har meninger om ulike forhold som angår dem i forbindelse med foreldrenes samlivsbrudd, relativt uavhengig av foreldres konfliktnivåer. Det er derfor viktig å legge til rette for at disse meningene kan komme til uttrykk og tas hensyn til. Behovet for å bli hørt

gjelder for de fleste barn, men hva de er mest opptatt av ser ut til å variere med alder. Med økt kjennskap til temaer som er betydningsfulle for barn i ulike aldre og situasjoner når foreldrene skiller lag vet vi mer om hva vi kan spisse samtaler med barna mot for å hjelpe dem med å uttrykke seg. Åpne spørsmål er viktig for å ikke legge sterke føringer på hva barnet skal uttrykke meninger om, men konkretisering av samtaletemaer kan fungere som et godt supplement til åpne spørsmål som fanger opp det barn mer intuitivt har på hjertet. Det vil også være viktig for praksisfeltet å ha med seg at det for mange av temaene som ble berørt også er relativt utbredt at barna ikke har sterke meninger, og at dette i liten grad henger sammen med konfliktnivået mellom foreldrene. Manglende klare meninger hos barn trenger derfor ikke å være uttrykk for redsel for å uttrykke sine meninger.

Fremtidig forskning bør generelt ta sikte på å fremme barns eget perspektiv i større grad. Feltet har blitt kritisert for å i stor grad presentere voksnes definisjoner og fortolkninger av barns ønsker og behov fremfor barns eget perspektiv (Haugen, 2008). Det vil være et viktig bidrag ved anerkjennelsen av barns individualitet og agens. Videre er det behov for mer kunnskap om de yngste barnas opplevelser. Mesteparten av forskningen som omhandler barns medbestemmelse og hva som er viktig for barn i forbindelse med samlivsbrudd er kvalitativ. Det er derfor behov for mer kvantitativ forskning som også bør undersøke andre aspekter ved foreldrekonflikt og barns aktørskap. Denne studien har fokusert på hvorvidt barna har dannet seg klare meninger. Viktige neste skritt blir å undersøke om, hvordan og til hvem ulike barn i ulike familier uttrykker meningene sine, og hvilken betydning det får for de faktiske beslutningene som tas i deres hverdag og familieliv. Med tanke på at barns ønsker og behov endrer seg i takt med omstendighetene rundt vil det også være av interesse med studier med et longitudinelt perspektiv som kan studere utvikling og endring over tid.

Konklusjon

Barna ser ut til å innta en posisjon som aktive aktører ved at de i stor grad har klare meninger. Særlig alder ser ut til å ha betydning for om barna har klare meninger eller ikke. Konflikter henger i liten grad sammen med barnas meninger, og i den grad de gjør det kan de både henge sammen med klare og mindre klare meninger hos barna. Den veletablerte betydningen av konflikt på ulike utfall hos barn virker dermed i liten grad å kunne forklare hvorvidt barn som opplever foreldrekonflikt i forbindelse med samlivsbrudd har klare meninger om egen livssituasjon. Egenskaper ved barnet og familien synes derimot å ha større betydning enn antatt.

Finansiering

FamilieForSK-studien er finansiert av Barne-, ungdoms og familiedirektoratet og Norges Forskningsråd.

Referanser

- Alanen, L. (2014) Theorizing childhood. *Childhood*, Vol. 21(1), s. 3–6. <https://doi.org/10.1177/0907568213513361>
- Ask, H. og Kjeldsen, A. (2015) *Samtaler med barn* (Rapport 2015:4). Oslo: Folkehelseinstituttet. Tilgjengelig fra: <https://www.fhi.no/publ/2015/samtaler-med-barn2/> (Hentet: 25. oktober 2019).
- Backe-Hansen, E. og Frønes, I. (2012) *Metoder og Perspektiver i Barne- og Ungdomsforskning*. Oslo: Gyldendal.
- Barnekonvensjonen (1989) FNs konvensjon om barnets rettigheter. Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8 (Hentet: 30. mai 2021).
- Barneloven (1981) Lov om barn og foreldre (LOV-2021-05-07-34). Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7> (Hentet: 30. mai 2021).
- Birnbaum, R. og Saini, M. (2012) A scoping review of qualitative studies about children experiencing parental separation. *Childhood*. 20(2), s. 260–282. <https://doi.org/10.1177/0907568212454148>
- Buudir (2019) *Barn og samlivsbrudd*. Tilgjengelig fra: https://buudir.no/Statistikk_og_analyse/oppvekst/Familie_omsorg_og_relasjoner/Barn_og_samlivsbrudd/ (Hentet: 17. april 2020).
- Buudir (2021) *Årsrapport 2020*. Oslo: Buudir. Tilgjengelig fra: https://www.buudir.no/globalassets/global/nbbf/buudir/arsrapport_2020_buudir.pdf (Hentet 31. mai 2021).
- Cashmore, J. og Parkinson, P. (2008) Children's and parents' perceptions on children's participation in decision making after parental separation and divorce. *Family Court Review*, Vol. 46(1), s. 91–104. <https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2007.00185.x>
- FNs barnekomité (2009) General Comment Nr. 12: The right of the child to be heard. Tilgjengelig fra: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html> (Hentet: 30. mai 2021).
- Folkehelseinstituttet (2021) Om FamilieForSK-studien. Tilgjengelig fra: <https://www.fhi.no/studier/familieforsk/hva-er-familieforsk/> (Hentet 24. november 2021).
- Forskrift om meklings etter ekteskapsloven og barneloven (2006) Forskrift om meklings etter ekteskapsloven og barneloven (For-2020-12-18-3030). Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-12-18-1478> (Hentet: 17. april 2020).
- Harold, G. T. og Sellers, R. (2018) Annual research review: Interparental conflict and youth psychopathology: An evidence review and practice focused update. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, Vol. 59(4), s. 374–402. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12893>
- Haugen, G. M. D. (2008) Incorporating children's perspectives into family sociology: Dilemmas and potentialities. *Barn*, Vol. 26(1), s. 27–41. <https://doi.org/10.5324/barn.v26i1.4352>

- Haugli, T. (2004) Til barnets beste: Familiebilder – familiemønstre i endring. *Kirke og Kultur*, Vol. 109 (3), s. 345–360. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3002-2004-03-04>.
- Holt, T. et al. (2019) Assessing children's responses to interparental conflict: Validation and short scale development of SIS and CPIC-properties scales. *Journal of Abnormal Child Psychology*, Vol. 48, s. 177–196. <https://doi.org/10.1007/s10802-019-00586-7>.
- James, A., Jenks, C. og Prout, A. (1998) *Theorizing Childhood*. Oxford: Polity Press.
- James, A. og Prout, A. (1990) *Constructing and reconstructing childhood: contemporary issues in the sociological study of children*. London: Falmer Press.
- Jonassen, G. (2018) *Min skilsmissebok*. Skien: Grenland familievernkontor.
- Marschall, A. og Grumløse, S. P. (2019) Skilsmisse og barnets beste – før og nu, mellom hverdagsliv og politik, *Barn*, Vol. 37 (3–4), s. 55–67. <https://doi.org/10.5324/barn.v37i3-4.3379>.
- NOU 2019: 20 (2019) *En styrket familietjeneste: En gjennomgang av familievern tjenesten*. Oslo: Barne- og familie departementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/60b7d738df7d4d54a0e8c535cdca2ab3/no/pdfs/nou201920190020000dddpdfs.pdf> (Hentet: 30. mai 2021).
- NOU 2020: 14. (2020) *Ny barnelov – Til barnets beste*. Barne- og familiedepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-14/id2788399/> (Hentet: 3. juni 2021).
- Parkinson, P., Cashmore, J. og Single, J. (2005) Adolescents' views on the fairness of parenting and financial arrangements after separation. *Family Court Review*, Vol. 43 (3), s. 429–444. <https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2005.00044.x>
- Rejmer, A. og Bergman, A.-S. (2019) Barnkonventionens implementering i svensk lagstiftning och praktik – barns bästa och barns rätt till att uttrycka sina åsikter vid vårdnadstvisiter. *Barn*, Vol. 37(3–4), s. 69–83. <https://doi.org/10.5324/barn.v37i3-4.3380>
- Rød, P. A., Ekeland, T.-J. og Thuen, F. (2008) Barns erfaringer med konfliktfylte samlivsbrudd: Problemforståelse og følelsesmessige reaksjoner. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 45(5), s. 555–562.
- Sandberg, K. (2016) Barns rett til å bli hørt, i Høstmælingen, N., Kjørholt, E. S. og Sandberg, K. (red.) *Barnekonvensjonen*. Barns rettigheter i Norge. 3. utg. Oslo: Universitetsforlaget, s. 98–130.
- Skivenes, M. og Strandbu, A. (2006) A child perspective and children's participation. *Children, Youth and Environments*, Vol. 16(2), s. 10–27. Tilgjengelig fra: <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/1568/Artikkel3AS.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Smith, A. B., Taylor, N. J. og Tapp, P. (2003) Rethinking children's involvement in decision-making after parental separation. *Childhood*, Vol. 10(2), s. 201–216. <https://doi.org/10.1177/0907568203010002006>
- Sommer, D. (2014) *Barndomspsykologi: Små barn i en ny tid*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Strandbu, A. og Thørnblad, R. (2015) Hva står på spill? Barns deltakelse og budskap i mekling. *Fokus på Familien*, Vol. 4(43), s. 271–291. <https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2015-04-02>
- Strandbu, A., Thørnblad, R. og Handegård, B. H. (2016) Involvering av barn i foreldremekling: Barns erfaringer fra meklinger ved varierende konfliktnivå og problembelastning. *Tidsskrift for Familierett, Arverett og Barnevernrettslige Spørsmål*, Vol. 14(4), s. 360–385. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2016-04-04>
- Statistisk Sentralbyrå (2020a) Ekteskap og skilsmisser: Barn som opplevde skilsmisse, etter statistikkvariabel og år. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/05703/tableViewLayout1/> (Hentet 29. mai 2021).
- Statistisk Sentralbyrå (2020b) Ekteskap og skilsmisser: Barn som opplevde separasjon, etter statistikkvariabel og år. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/05709/tableViewLayout1/> (Hentet 29. mai 2021).

- Stokkebekk, J. *et al.* (2019) "Keeping balance", "Keeping distance" and "Keeping on with life": Child positions in divorced families with prolonged conflicts. *Children and Youth Services Review*, Vol. 102, s. 108–119. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.04.021>
- Sturge-Apple, M. L., Davies, P. T. og Cummings, E. M. (2006) Impact of hostility and withdrawal in interparental conflict on parental emotional unavailability and children's adjustment difficulties. *Child Development*, Vol. 77(6), s. 1623–1641. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00963.x>
- Swauger, M., Castro, I. E. og Harger, B. (2017) The continued importance of research with children and youth: The «new» sociology of childhood 40 years later, i Castro, I. E. *et al.* (red.) *Researching Children and Youth: Methodological Issues, Strategies and Innovations*. Bingley, UK: Emerald Publishing.
- Thørnblad, R., Strandbu, A. og Salamonsen, A. (2019) Hvordan påvirker barns deltakelse foreldremekling? Barns deltakelse som mål og middel. *Barn*, Vol. 37(2), s. 67–80. <https://doi.org/10.5324/barn.v37i2.3087>
- Ulvik, O. S. (2009) Barns rett til deltakelse – teoretiske og praktiske utfordringer i profesjonelle hjelpers samarbeid med barn. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, Vol. 46(12), s. 1148–1154.
- Uprichard, E. (2008) Children as «Being and Becomings»: Children, Childhood and Temporality. *Children & Society*, Vol. 22(4), s. 303–313. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2007.00110.x>
- Vis, S. A. og Thomas, N. (2009) Beyond talking-children's participation in Norwegian care and protection cases: Ikke bare snakk – barns deltakelse i Norske barnevernssaker. *European Journal of Social Work*, Vol. 12(2), s. 155–168. <https://doi.org/10.1080/13691450802567465>

Forfatterpresentasjon

Dina Helene Sunde er psykolog i spesialisering og jobber ved BUP Furuset og Psykososialt ressurscenter i Gjerdrum kommune. Da artikkelen ble utarbeidet var hun engasjert som forsker i Avdeling for barns helse og utvikling ved Folkehelseinstituttet. Hennes faglige interesser omhandler blant annet barn og unges psykiske helse, og barns stemme og rettigheter. Område for psykisk og fysisk helse, Avdeling for barns helse og utvikling, Folkehelseinstituttet.

E-post: dina.helene.sunde@ahus.no

Linda Larsen har bakgrunn innen psykologi og har en PhD i kognitiv vitenskap fra Macquarie University i Australia. Hun har siden august 2019 jobbet som postdoktor på FamilieForSK-prosjektet ved Avdeling for barns helse og utvikling ved Folkehelseinstituttet. Hun har interesse i barns utvikling, læring og psykiske helse, samt hjelpetiltak for barn spesielt innen læring på skolen. Område for psykisk og fysisk helse, Avdeling for barns helse og utvikling, Folkehelseinstituttet.

E-post: Linda.Larsen@fhi.no

Maren Sand Helland – er psykolog, har en PhD i psykologi og jobber som forsker ved Avdeling for barns helse og utvikling ved Folkehelseinstituttet. Her leder hun FamilieForSK-prosjektet sammen med Tonje Holt. Etter at hun fullførte sin PhD om foreldres parforhold i 2015, har hun jobbet med å bygge opp FamilieForSK som et forskningsmiljø som fremskaffer praksisrelevant kunnskap på barne- og familiefeltet. Område for psykisk og fysisk helse, Avdeling for barns helse og utvikling, Folkehelseinstituttet.

E-post: MarenSand.Helland@fhi.no